

TIBBIYOT OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARINING INGLIZ TILIDA KLINIK MULOQOT KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

ERKINOVA MATLUBA ABDUSALOM QIZI

ABSTRACT

The article presents a theoretical and methodological framework for developing clinical communication skills in English among students of higher medical education institutions. The relevance of the study is associated with the need for future physicians to communicate effectively with patients and medical professionals in professional and clinical contexts. The paper considers English for Specific Purposes (ESP), communicative language teaching, clinical case study, role-play, task-based learning and reflective activities as effective methodological approaches. Clinical communication skills are described through linguistic, communicative-pragmatic, clinical-professional and interpersonal components. A four-stage methodological model is proposed: preparation, modelling, practical-communicative practice, and reflection-assessment. The model connects medical English with authentic and simulated clinical situations such as history taking, symptom elicitation, explaining procedures, and discussing diagnosis and treatment. Particular attention is paid to gradual task complexity and structured assessment criteria.

Keywords: medical English, clinical communication, medical students, ESP, communicative competence, professional communication, case study, role-play, clinical situation, task-based learning.

INTRODUCTION

Zamonaviy tibbiy ta'lim bo'lajak shifokordan chuqur klinik bilim va amaliy ko'nikmalar bilan bir qatorda bemorlar, hamkasblar va xalqaro professional hamjamiyat vakillari bilan samarali muloqot qila olishni ham talab etmoqda. Tibbiyot sohasidagi xalqaro ilmiy hamkorlik, klinik tadqiqotlar, konferensiyalar hamda ingliz tilidagi tibbiy resurslardan foydalanish imkoniyatlarining kengayishi ingliz tilini tibbiy ta'limning muhim tarkibiy qismiga aylantirmoqda.

Tibbiyot talabalariga ingliz tilini o'qitish umumiy ingliz tili kurslaridan mazmun va metodika jihatidan farq qiladi. Bo'lajak shifokor uchun asosiy maqsad faqat grammatik qoidalarini o'zlashtirish emas, balki ingliz tilidan muayyan kasbiy va klinik vaziyatlarda foydalana olishdir. Shu sababli ta'lim mazmunini English for Specific Purposes (ESP) konsepsiyasi asosida kasbiy ehtiyojlarga yo'naltirish muhim.

Klinik muloqotda shifokor bemorning shikoyatlarini tinglaydi, simptomlarni aniqlaydi, anamnez yig'adi, tekshiruvni tushuntiradi hamda tashxis va davolash haqida tushunarli ma'lumot beradi. Demak, ingliz tilidagi klinik muloqot ko'nikmalari bo'lajak shifokorning kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi — tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining ingliz tilida klinik muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishning metodik asoslarini ishlab chiqish va samarali pedagogik vositalarni nazariy jihatdan asoslash. Tadqiqotda ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, pedagogik modellashtirish va klinik kommunikativ vaziyatlarni loyihalash usullaridan foydalanildi.

MAIN PART

Tibbiy ingliz tilini o'qitish masalasi English for Specific Purposes yo'nalishining muhim tarmoqlaridan biridir. Hutchinson va Waters ESP ta'limini o'rganuvchining ehtiyojlariga asoslangan yondashuv sifatida izohlaydi; Dudley-Evans va St John esa maxsus mazmun, o'quvchi ehtiyojlari va kasbiy kontekstga mos metodikani uning asosiy belgilaridan biri sifatida ko'rsatadi. Basturkmen professional faoliyatdagi real kommunikativ vazifalarni aniqlash zarurligini ta'kidlaydi.

Klinik kommunikativ kompetensiyani to'rtta o'zaro bog'liq komponent orqali ifodalash mumkin. Birinchisi — lingvistik komponent bo'lib, tibbiy terminologiya, grammatik strukturalar va professional leksikani qamrab oladi. Ikkinchisi — kommunikativ-pragmatik komponent: savol berish, aniqlashtirish, tushuntirish va javob berish. Uchinchisi — klinik-professional komponent bo'lib, anamnez, simptom, tashxis, davolash va muolajalarni ifodalashni nazarda tutadi. To'rtinchisi

— interpersonal komponent bo‘lib, faol tinglash, empatiya, muloyimlik va ishonchli muloqotni o‘z ichiga oladi.

Bu komponentlar alohida emas, integratsiyalashgan holda shakllantirilishi kerak. Masalan, talabaning “pain”, “headache”, “nausea”, “dizziness” kabi terminlarni bilishi yetarli emas. U “Where exactly do you feel the pain?”, “How long have you been experiencing this pain?” kabi savollarni vaziyatga mos ravishda bera olishi lozim. Shuning uchun metodik jihatdan “termin → gap → dialog → klinik vazifa → real kommunikativ faoliyat” ketma-ketligi muhim.

Klinik vaziyatlar til bilimlarini kasbiy faoliyat bilan bog‘lashga imkon beradi. Masalan, 45 yoshli bemor ko‘krak qafasidagi og‘riqdan shikoyat qilsa, talaba shifokor rolida bemor bilan salomlashishi, asosiy shikoyatni aniqlashi, og‘riqning joylashuvi va davomiyligini so‘rashi, qo‘shimcha simptomlarni aniqlashi, oldingi kasalliklar haqida ma‘lumot olishi va keyingi tekshiruvni tushuntirishi mumkin. Bunday topshiriq bir vaqtning o‘zida tibbiy leksika, grammatik struktura, savol berish va professional muloqotni rivojlantiradi.

METHODOLOGICAL MODEL

Klinik muloqotni rivojlantirish uchun to‘rt bosqichli metodik model taklif etiladi. 1-bosqich — tayyorlov: tibbiy terminlar, collocationlar, savol konstruksiyalari, simptomlarni tavsiflovchi birliklar va dialog namunalari o‘rganiladi. 2-bosqich — modellashtirish: o‘qituvchi klinik muloqot namunasini ko‘rsatadi va greeting, eliciting complaints, clarifying information, asking follow-up questions kabi kommunikativ funksiyalar tahlil qilinadi.

3-bosqich — amaliy-kommunikativ faoliyat: talabalar doctor, patient, nurse va observer rollarida role-play va case study bajaradilar. Kuzatuvchi maxsus checklist asosida muloqotni baholaydi. 4-bosqich — reflektiv-baholash: talaba o‘z faoliyatini tahlil qiladi, yetarli savol berganligi, tibbiy terminlardan foydalanganligi, nutqining aniqligi va bemorga ma‘lumotni tushunarli yetkazganligini baholaydi.

Topshiriqlarni oddiydan murakkabga qarab tashkil etish maqsadga muvofiq. Birinchi darajada termin va tayyor kommunikativ konstruksiyalar o‘zlashtiriladi; ikkinchi darajada klinik ma‘lumot asosida savollar tuziladi; uchinchi darajada juftlikda shifokor va bemor rollari bajariladi; to‘rtinchi darajada to‘liq bo‘lmagan

klinik vaziyat bo'yicha zarur ma'lumotlar aniqlanadi; beshinchi darajada esa talaba dastlabki klinik muloqotni mustaqil olib boradi.

Baholash faqat grammatik xatolar soniga asoslanmasligi kerak. Klinik kommunikatsiyada tibbiy leksikadan foydalanish, savol berish, ravonlik, pragmatik moslik, tinglash va professional muloqot ham hisobga olinadi. Ushbu mezonlarni checklist yoki OSCE kabi strukturaviy baholash vositalari bilan uyg'unlashtirish mumkin.

DISCUSSION

An'anaviy grammatik va tarjimaga asoslangan mashqlar lingvistik bilimlarni shakllantirishga yordam beradi, biroq real klinik muloqotni to'liq modellashtirmaydi. Shu sababli ingliz tili mashg'ulotlari mazmunini klinik kasbiy faoliyat bilan integratsiyalash muhim. ESP yondashuvi bu ehtiyojni hisobga olishga imkon beradi, o'qituvchi esa ingliz tili va tibbiyot mazmunining integratori vazifasini bajaradi.

Amaliy mashq, kuzatish va strukturaviy feedback klinik kommunikatsiyani rivojlantirish uchun muhim vositalardir. Role-play, case study, juftlikdagi dialog va peer feedback mavjud resurslar asosida tashkil etilishi mumkin. Virtual bemor va boshqa zamonaviy texnologiyalar ham qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi, biroq ularni tanlashda moddiy-texnik baza, talabalar til darajasi, o'quv vaqti va tibbiy fanlar bilan integratsiya imkoniyatlarini hisobga olish lozim.

CONCLUSION

Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining ingliz tilida klinik muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish kasbiy yo'naltirilgan chet tili ta'limining muhim vazifalaridan biridir. Klinik muloqot lingvistik, kommunikativ-pragmatik, klinik-professional va interpersonal komponentlarning integratsiyasini talab qiladi. ESP, kommunikativ yondashuv, case study, role-play, task-based learning va refleksiv ta'lim elementlarini birgalikda qo'llash talabaning til bilimlarini real klinik vazifalar bilan bog'lashga xizmat qiladi.

Taklif etilgan tayyorlov, modellashtirish, amaliy-kommunikativ va refleksiv-baholash bosqichlari talabaning oddiy til mashqlaridan mustaqil professional kommunikatsiyaga bosqichma-bosqich o'tishini ta'minlaydi. Kelgusida ushbu

metodikaning samaradorligini tajriba-sinov asosida tekshirish, nazorat va tajriba guruhlarini natijalarini qiyoslash hamda klinik muloqotni baholash uchun ishonchli diagnostik vositalarni ishlab chiqish muhim yo‘nalish hisoblanadi.

REFERENCES

1. Basturkmen H. Ideas and Options in English for Specific Purposes. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2006.
2. Brown H.D., Lee H. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. 4th ed. Pearson Education, 2015.
3. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // Applied Linguistics. 1980. Vol. 1(1). P. 1–47.
4. Dudley-Evans T., St John M.J. Developments in English for Specific Purposes: A Multi-Disciplinary Approach. Cambridge University Press, 1998.
5. Hutchinson T., Waters A. English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach. Cambridge University Press, 1987.
6. Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press, 1981.
7. Nunan D. Task-Based Language Teaching. Cambridge University Press, 2004.
8. Nestel D., Tierney T. Role-play for medical students learning about communication: Guidelines for maximising benefits // BMC Medical Education. 2007. Vol. 7. Article 3.
9. Cömert M., Zill J.M., Christalle E., et al. Assessing communication skills of medical students in OSCE: A systematic review of rating scales // PLoS ONE. 2016. Vol. 11(3).
10. Fransiska F.W., Sigarete B.G. The role of English for Specific Purposes (ESP) in promoting health communication skills among medical students: A systematic literature review. 2024.